

Reactie op het Groenboek «Naar een Europees energienetwerk voor een continue, duurzame en concurrerende energievoorziening»

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld 18 maart 2009

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben enkele fracties de behoefte om over de brief van de minister van Economische Zaken d.d. 20 februari 2009 inzake de reactie op het Groenboek «Naar een Europees energienetwerk voor een continue, duurzame en concurrerende energievoorziening» (22 112-815), enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

De vragen en opmerkingen zijn op 18 maart 2009 aan de minister van Economische Zaken voorgelegd. Bij brief van [datum] zijn ze (door ...) beantwoord.

Inhoudsopgave

Blz.

- Vragen en opmerkingen vanuit de fracties
 - o Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA
 - o Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA
 - o Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP
 - o Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD
- Reactie van de minister van Economische Zaken

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie vinden voorziening- en leveringszekerheid, duurzaamheid en stevige concurrentie in de energiesector van groot belang. Het is goed dat de Commissie zich daarvoor inzet.

Deze leden vinden wel dat hierbij het subsidiariteitsbeginsel moet worden toegepast. Onduidelijk is waarom de EU zoveel aandacht geeft aan bijvoorbeeld een netverbinding tussen de windturbines in de Noord- en Oostzee en het hoofdnet aan land, of aan de elektriciteitsconnector tussen Spanje en Frankrijk. Het zou goed zijn als de Commissie dit beter uitlegt of het beleid wijzigt. Daarbij is het van belang om in te gaan op het feit dat het transport van gas en elektriciteit duur is. Daardoor is het onwaarschijnlijk dat een groot deel van de EU profiteert van windenergie uit de Oostzee.

Dit klemmt wat betreft de leden van de CDA-fractie des te meer nu het Nabuccoproject moeilijk van de grond komt. Politieke en veiligheidsrisico's blijken voor commerciële bedrijven een grote belemmering te zijn. Deze leden willen dat de Commissie zwaar inzet op dit project, dat voor de hele EU van wezenlijk belang is omdat de afhankelijk van Rusland ermee verminderd kan worden. Wat is de precieze stand van zaken en wat gaat de Commissie doen om het Nabuccoproject te realiseren?

De leden van de CDA-fractie constateren dat de liberalisering en privatisering van de energiebedrijven vertraging oploopt. Ook verschillende

grote bedrijven, zoals Vattenfall en RWE, zijn en blijven voorlopig in publieke handen. Ziet de Commissie dit als een probleem? In hoeverre zal een bijvoorbeeld Zweeds energiebedrijf wat in publieke handen is, geneigd zijn publieke en algemene belangen zoals veiligheid en leveringszekerheid in Nederland in het oog te houden? Zal een Nederlands publiek bedrijf daar meer op gericht zijn dan een buitenlands publiek bedrijf, of is er geen verschil? Bestaat het gevaar dat overheidsbedrijven bevoordeeld worden door «hun» overheid en dat daardoor de concurrentie verstoord wordt?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid hebben met belangstelling kennisgenomen van de kabinetsreactie op het Groenboek «Naar een Europees energienetwerk voor een continue, duurzame en concurrerende energievoorziening».

Deze leden zijn positief over het voorstel omdat een goede energieinfrastructuur noodzakelijk is voor een duurzame energievoorziening.

Deze leden zijn tevens positief over het feit dat het Noordzee windenergienetwerk tot één van de zes prioriteitsgebieden is benoemd.

Deze leden missen in de reactie een gedeelte waarin wordt gepleit voor uniforme regelgeving voor het toelaten van duurzaam opgewekte energie op de transportnetwerken. Zij verzoeken de regering om in de reactie een dergelijk voorstel op te nemen.

Verder zijn deze leden van mening dat het budget (€ 155 miljoen voor de periode 2007–2013) inderdaad niet de urgentie uitstraalt die op dit beleidsterrein gewenst is. Zij roepen de regering dan ook op om in het geval dat het budget inderdaad niet toereikend is dit aan te vullen. Deze leden vragen de regering ook aan te geven waar deze aanvulling uit betaald zou kunnen worden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie onderschrijven de noodzaak van grote investeringen in energienetwerken, om daarmee de omschakeling naar duurzame energieproductie mogelijk te maken.

Naar hun mening zal het daarbij in belangrijke mate gaan om lokale en regionale netwerken, omdat veel duurzame energieproductie kleinschalig is. De ontwikkeling van smart grids en van slimme meters die niet alleen slim zijn voor de energiebedrijven, maar vooral voor de consument, zijn daarbij sleutelementen. Ook de distributie van warmte, een ander sleutelement bij de omschakeling naar een duurzame energievoorziening, is vooral een lokale aangelegenheid. Een belangrijk strategisch voordeel van kleinschalige productie en netwerken is de geringere kwetsbaarheid van het systeem. Grootschalige infrastructuur en productie zijn kwetsbaar in het geval van een calamiteit, sabotage, terroristische aanval e.d. Ook zijn consumenten gecharmeerd van het idee van zelfvoorziening, om minder afhankelijk te zijn van de commerciële energiereuzen die, met dank aan de EU, gigantische winsten maken over hun rug.

De EU kan naar de mening van de leden van de SP-fractie een nuttige rol spelen bij onderzoek naar smart grids en andere bruikbare technieken, en bij het ontwikkelen van standaards die de uitrol van nieuwe technieken kunnen versnellen.

Naast bovengenoemde lokale netwerken zal er ook geïnvesteerd moeten worden in grensoverschrijdende netwerken, om grootschalige productie van wind- en zonne-energie (CSP) bij de klant te krijgen, bij een zo klein mogelijk back-up vermogen aan fossiele elektriciteitscentrales.

In de praktijk van de afgelopen decennia zijn grensoverschrijdende netwerken binnen de EU met name uitgebreid om import en export van fossiele stroom en atoomstroom mogelijk te maken. De leden van de SP-fractie constateren dat door de liberalisering van de energiemarkten er op dit moment geen enkele sturing meer is op het vestigingsbeleid en de brandstofmix van grootschalige elektriciteitsproductie. De gevolgkosten van de vestigingskeuze voor de netwerken worden niet betaald door de commerciële energiebedrijven, maar gesocialiseerd. Deze situatie is naar hun mening onwenselijk uit het oogpunt van optimalisatie van de maatschappelijke kosten van energieproductie. Ook is hier feitelijk sprake van een sluiksubsidie aan grootschalige fossiele en atoomstroomproductie, die de ontwikkeling van duurzame energieproductie frustreert. Waarom doet het Groenboek geen voorstellen om dit structureel gebrek op te lossen?

Blijkens het Groenboek is er door de EU een coördinator aangesteld voor het toezien op de voortgang van de realisatie van een verbinding tussen de windparken op de Oostzee en de Noordzee. Sinds wanneer is deze coördinator aangesteld? Wat heeft dat tot dusver aan resultaten opgeleverd?

Gesteld wordt dat het netwerk dat de windparken verbindt ook geschikt moet zijn voor handel en balancering. Vereist dit extra investeringen en zo ja: welke? Waarom wordt in dit rijtje niet genoemd «onderlinge bijstand van lidstaten in geval van calamiteiten, bijzonder onderhoud e.d.? Wat is de volgorde van de behandeling van claims als er voor een verbinding sprake is van grotere vraag dan de beschikbare capaciteit?

De EU ziet het powerlink-project, waarbij het Poolse en Litouwse netwerk gekoppeld worden, als een prioritair project. Kan worden aangegeven waarom dit bilaterale project de inzet van de EU nodig heeft? En meer in zijn algemeenheid; wat zijn de criteria voor de EU om de realisatie van een project tot Europese prioriteit te bestempelen?

De leden van de SP-fractie onderschrijven de stelling van de Europese Commissie dat energieopslag een cruciaal element is voor het verduurzamen van de elektriciteitsvoorziening. Voor gasopslag is er primair een belang vanuit de leveringszekerheid, al zou op termijn ook de productie groen gas gebaat kunnen zijn bij de beschikbaarheid van voldoende opslagfaciliteiten.

De leden van de SP-fractie zijn van mening dat het Groenboek ook op het gebied van energieopslag de verhouding tussen centraal en decentraal onderbelicht laat. Net als bij productie en netwerken zijn deze leden van mening dat decentrale opslag strategische voordelen heeft. Waarom wordt daar zo weinig aandacht aan besteedt?

De Europese Raad heeft de Commissie verzocht «voorstellen ter stroomlijning van de goedkeuringsprocedures» voor netwerkprojecten in te dienen. De leden van de SP-fractie benadrukken dat stroomlijnen prima is, zolang dit niet gepaard gaat met het topdown voorschrijven van besluitvormingsprocedures, waardoor de zeggenschap van de bevolking ondermijnd wordt. De EU kan een positieve rol spelen bij het harmoniseren van ruimtelijke ordening- en milieuprocedures in de lidstaten, door kennis uit te wisselen over de wijze waarop verschillende lidstaten hun

besluitvorming geregeld hebben. Op deze wijze kunnen de nationale parlementen profiteren van best practices. Een Europese richtlijn of andere dwingende EU-regelgeving zien deze leden echter niet zitten.

Volgens het Groenboek moet de TEN-E planning door de markt worden aangestuurd. De leden van de SP-fractie constateren dat «de markt» niet thuis geeft als het aankomt op lange termijn doelstellingen, die juist van het grootste belang zijn voor de bevolking van Europa. Daarom zou het voor de hand liggen dat democratisch gelegitimeerde overheden de aansturing voor hun rekening nemen, en slechts de uitvoering aan de markt wordt overgelaten.

Om nodeloze EU-bureaucratie te vermijden zou het wat betreft de leden van de SP-fractie een interessante optie zijn om te onderzoeken of er voordelen verbonden kunnen zijn aan de vorming regionale grensoverschrijdende netwerkbedrijven, waarbij de betrokken lidstaten naar rato van het aantal inwoners participeren.

Kan worden toegelicht wat bedoeld wordt met «een duidelijke rol voor de ENTSO's en het ACER»?

Tenslotte valt het de leden van de SP-fractie op dat bij de geselecteerde prioritaire projecten uit het Groenboek een sterke nadruk ligt op Zuid en Oost Europa. Deze leden zouden graag een nadere toelichting zien in welke mate de strategische belangen van Nederland met ieder van de prioriteiten gediend zijn. Hoeveel EU-fondsen worden ingezet voor elk van de zes projecten? In hoeverre is hier sprake van een beloning voor laks nationaal beleid in het recente verleden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie kunnen zich in grote lijnen vinden in de reactie die de regering geeft op het Groenboek. Zij onderstrepen de noodzaak voor een goedwerkende, interne, Europese energiemarkt om in toekomst de leveringszekerheid te kunnen garanderen en zien een verbeterde infrastructuur daartoe als onmisbare voorwaarde. In beginsel dient dit, zoals ook de regering constateert, een taak van de markt te zijn. Slechts waar deze tekortschiet in het leggen van internationale infrastructurele verbindingen dient een overheid op te treden. Als ook zij niet succesvol blijkt is voor de EU een rol weggelegd als bemiddelaar. Echter, de nadruk die zowel in het Groenboek zelf als in de reactie van de regering op de noodzaak voor een aangepaste energie-infrastructuur ten bate van de «20-20-20 norm» wordt gelegd baart deze leden grote zorgen. Daarover hebben zij een aantal vragen.

Bent u het met de leden van de VVD-fractie eens dat diversificatie van energiebronnen geen doel op zich mag zijn, maar slechts een middel om leveringszekerheid te kunnen garanderen?

De regering stelt dat zij met de Commissie van mening is dat TEN-E als instrument beter afgestemd moet worden op de nieuwe uitdagingen van het Europees energiebeleid. Het behalen van de Europese klimaat- en energiedoelstellingen stelt grote eisen aan de Europese infrastructuur. In het Groenboek valt echter te lezen dat de financiële middelen voor TEN-E beperkt zijn en voornamelijk worden aangewend voor haalbaarheids-onderzoeken. Betekent een betere afstemming van TEN-E in dat geval dat haar beperkte middelen in overwegende mate aangewend zullen worden voor haalbaarheidsonderzoeken voor allerlei milieuvriendelijke energieopwekkingsystemen? Indien ja, is dit niet een taak van de markt? Is

het doel van TEN-E niet het scheppen van de juiste voorwaarden voor een goedwerkende, interne, Europese energiemarkt?

Het Groenboek stelt op pagina 8 met betrekking tot offshore windturbines het volgende: «Energie uit offshore windturbines kan een aanzienlijke bijdrage leveren tot de realisatie van de doelstellingen inzake hernieuwbare energie en bijdragen tot een betere continuïteit van de voorziening en tot meer solidariteit.» De regering heeft op deze formulering geen kritiek en geeft daarmee aan het eens te zijn met de Commissie. Beschikken de Commissie en de regering over geheime gegevens die bewijzen dat het in de komende jaren onafgebroken blijft waaien op de zee? Zo ja, kunt u deze gegevens openbaar maken? Zo nee, hoe ziet u deze verbetering van continuïteit door wind op zee dan ontstaan? Als wind op zee bijdraagt aan solidariteit, kunt u dan aangeven of de mogelijkheden die Frankrijk aan omringende landen biedt om goedkope kernenergie in te kopen eveneens als een solidaire maatregel beschouwd wordt? Indien nee, waarom niet? Indien ja, bent u voornemens eveneens solidair naar de ons omringende landen te zijn en nieuwe kerncentrales te bouwen, teneinde hen goedkope energie te kunnen leveren?

Hoe ziet de regering concreet de rol van de EU in het creëren van een Europees gelijkstroomnetwerk, waarmee stroom over grote afstanden vervoerd kan worden, zodat bijvoorbeeld door concentrated solar power in de Sahara opgewekte stroom over grote afstand getransporteerd kan worden?

II. REACTIE VAN DE MINISTER

De voorzitter van de commissie,
Tichelaar

De griffier van de commissie,
Franke